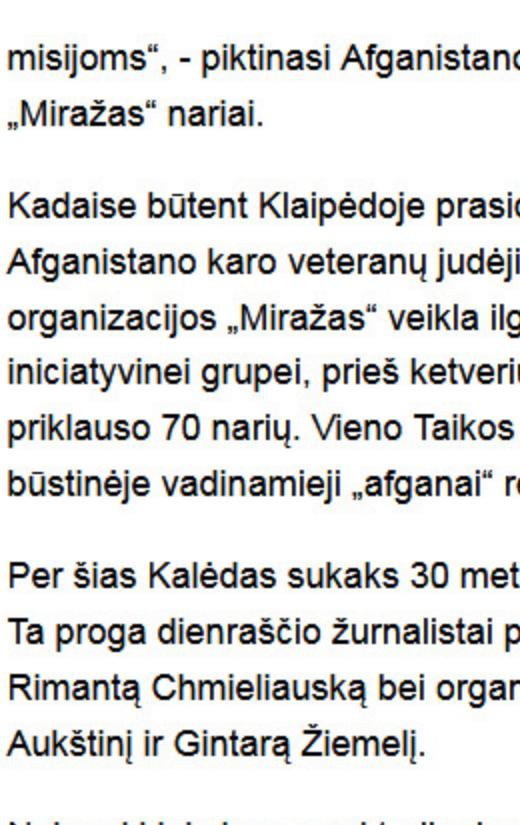

Afganistano žaizdos atviros ir po 30 metų

2009-12-17, 12:00 Jurga PETRONYTĖ

Penki tūkstančiai Lietuvos vyrių, kuriems teko nelaimė tarnybą sovietinėje armijoje atlikti 1979-1989 metų Afganistano kare, iki šiol neturi nukentėjusiuų nuo karo statuso. „Lietuvos valdžia - politinė impotentė. Ji nedrįsta Rusijos paprašyti atlyginti žalą „afganams“, tačiau nuolankiai pataikauja NATO, švaistydama milijonus karinėms misijoms“, - piktinasi Afganistano karo veteranų organizacijos Klaipėdoje „Miražas“ nariai.

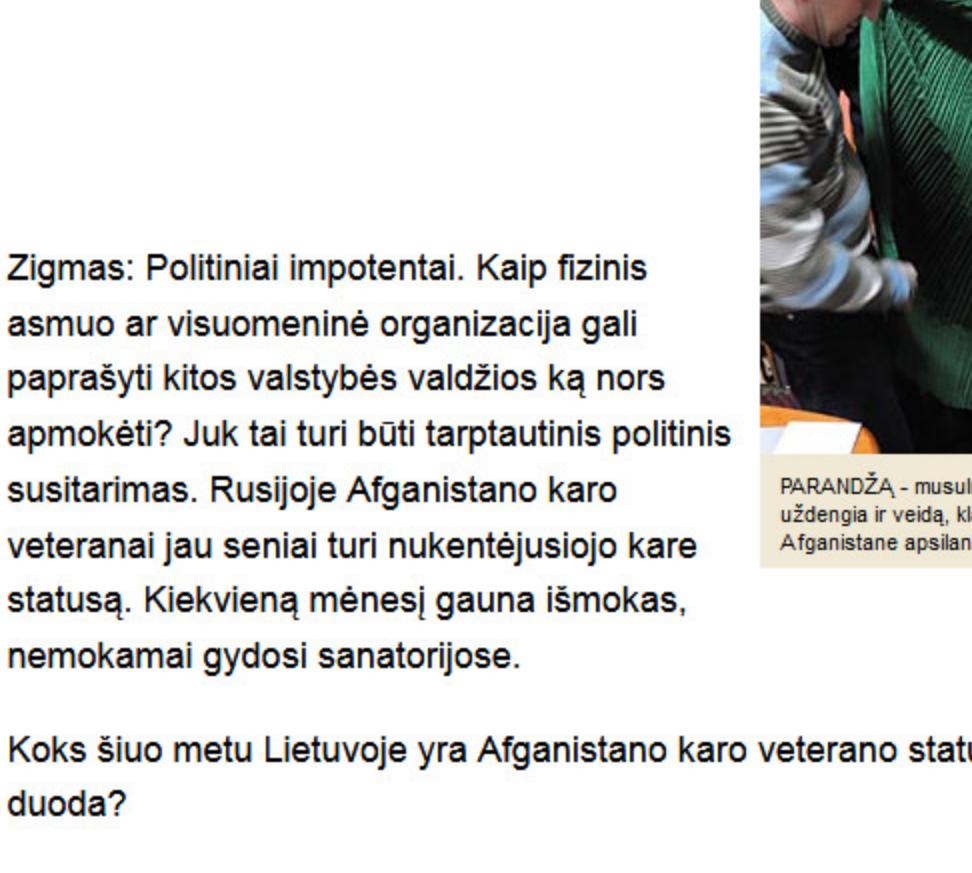
Kadaisė būtent Klaipėdoje prasidėjo ir iš čia po visą Sovietų Sąjungą pasklido Afganistano karo veteranų judėjimas. 1986-aisiais prasidėjusi Klaipėdos organizacijos „Miražas“ veikla ilgą laiką buvo nutrukusi, tačiau susibūrus iniciatyvinei grupei, prieš ketverius metus atnaujinta. Šiuo metu organizacijai priklauso 70 narių. Vieno Taikos pr. daugiabučio namo bute įsikūrusioje „Miražo“ būstiniuje vadinamieji „afganai“ renkasi kiekvieną penktadienį.

Per šias Kalėdas suka 30 metų nuo sovietų invazijos į Afganistaną pradžios. Ta proga dienraščio žurnalistai pakalbino „Miražo“ organizacijos pirmininką Rimantą Chmieliauską bei organizacijos narius Zigmą Stankų, Piotrą Litoš, Valdą Aukštinių ir Gintarą Žiemelį.

Nejaugiai kiekvieną penktadienį prisiminate sovietinės armijos laikus?

Zigmas: Penktadieniais, kai čia visi susirenkame, prisiminimai paaštrėja, tačiau tai nereiškia, kad vien apie armiją šnekame ir verkiame. Kuo toliau, tuo mažiau apie tai kalbame, o jei kalbame - tai tik su humoru.

Jeigu gyventume tuo, ką patyrēme per karą, nuolat atsimintume, kaip galvos, kojos laktė - per metus išprotėtume. Idomu, jog smegenys pritaikė tokią apsauginę funkciją - žvelgti į tuos įvykius su juodu humoru, pasijuokti iš savo baimių.

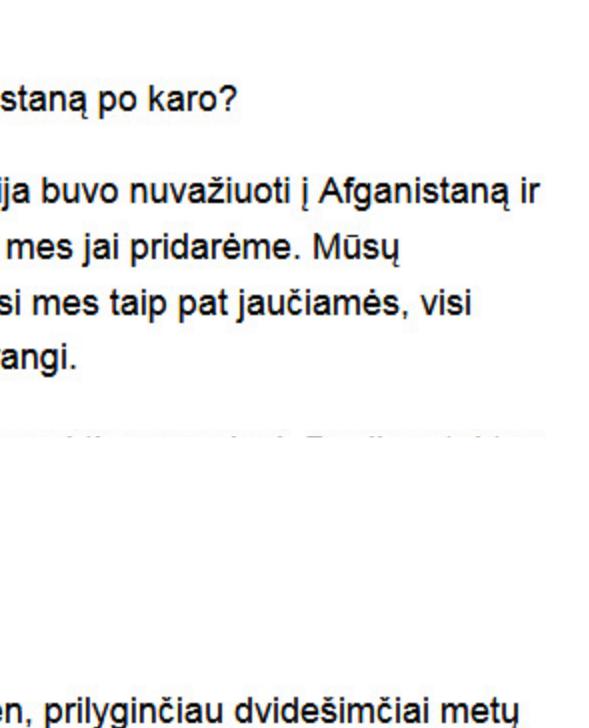
Galbūt šiandien Lietuvą slegianti sunkmečio depresija jums taip pat atrodo juokingas palyginus su jums tekusia karo patirtimi?

Zigmas: Per tuos dešimtmečius mes asimiliavomės su visuomenė. Grįžę iš Afganistano buvome laimingi, kad likome gyvi, kad turime lovą kur permiegoti, vandens atsigerti. Galimybė nusilengvinti ant unitazo mums buvo komforto viršunė, tačiau prie gero žmogus greitai pripranta. Mes visi gyvename šeimose ir negalime sakyti, kad krizė mūsų nejaudina, tačiau mūsų požiūris į sunkumus - kiek kitoks. Néra - nereikia. Mes gal ne taip jaudinamės dėl sunkumų.

Kaip per du dešimtmečius pasikeitė visuomenės požiūris į Afganistano karo veteranus?

Zigmas: O kas yra visuomenė? Banda, kurios nuomonę suformuoti - kaip du pirštus apšlapinti. Žiniasklaida puikiai žino, kaip tai daryti, kaip iš padoraus žmogaus padaryti nusikaltėli. Žinoma, neigiamas požiūris į „afghanus“ neatsirado be pagrindo. Kai kurie gržo iš karo banditai, bet tai nereiškia, kad visi tokie. Yra ir kunigų, parlamentarų, teisininkų.

Labiausiai žeidžia Seimo narių požiūris į mus. Visos politinės partijos per rinkimus žada ginti visos šalies piliečių interesus, tačiau mūsų, 5 tūkstančių Afganistano karo veteranų, niekas net neklauso.

PARANDŽA - musulmonų moterų drabuži, kuris uždengia ir veida, kaiplėdiečiams parvezė pernai Afganistane apsilankės bendražygis iš Vilniaus.

Zigmas: Skaudu, kai atsiranda tokiai gudručiai, kurie paklausia, ko mes éjome į tą karą, kodėl nepasipriešiname? Paklausite, ar dabar Lietuvos armijoje tarnaujantys kariai gali atsisakyti dalyvavimo misijose? Teoriškai gali, o praktiškai tai reikštų galą jų karjerai. Kita vertus, dabar į misijas vyksta tie jaunuoliai, kurie jau pasirinko kario kelią, o mes buvome eiliniai šauktiniai. Juk į sovietinę armiją imdavo visus iš eilės, net studentus, tik vienetai išsisukdavo.

Kaip vertinate sprendimą atsisakyti šauktinių kariuomenės ir pereiti tik prie profesionalios armijos Lietuvoje?

Zigmas: Gerai. Jeigu vyrai nusprendé paskirti savo gyvenimą armijai - tegul. Tai - garbinga tarnyba. Kita vertus, kiekvienam vyriui naudinga armijoje pabūti. Armija plėtai sparnus išskleidus į erelį, ištrūkus į mamytės glėbio, nuleidžia žemai kanalizacijos. Tai truputį pakeičia požiūrį į pasaulį. Padeda susivokti, kad nesi pasaulio bamba. Dabartiniams jaunuoliams to trūksta. Armija suteikia kolektyviškumo, atsakomybės ne tik už save jausmą, o dabartinėje visuomenėje tai tapo sunkiai suvokiamas.

Zigmas: Pusantrų metų, kuriuos praleidau ten, prilyginčiai dvidešimčiai metų gyvenimo čia. Dabar atrodo, jog laikas lekia, nes nieko išskirtinio neatsitinka, o ten kiekvieną dieną lydėdavo sukrėtimai.

Lietuva iki 2013-ųjų vadovauja Goro provincijos atkūrimo grupei. Kandaharo provincijoje tarnauja Lietuvos specialiųjų operacijų pajėgų kariai. Kaip vertinate šias šalies karines misijas Afganistane?

Zigmas: Palaikome ir pritariame taikos atkūrimo misijoms, tačiau negalime ramiai reaguoti į tai, ką Afganistane daro specialiųjų pajėgų būriai. Piktina tai, kad mūsų politikai lengvai, be jokios atsakomybės įspireigoja. Pažiūrėkite, kiek turtingos valstybės skiria kariuomenei. Mes, būdami ubagai, skiriame 50 milijonų litų neaišku kokioms karinėms misijoms.

Niekas neverčia būnant NATO nariu daryti viena ar kita, tačiau mūsų politikai pataikūniškai kelia ranką pirmieji: „Mes padarysime.“ O tauta tai abejingai stebi. Mes manome, jog neturime teisės tylėti taip, kaip visuomenė tylėjo tuomet, kai mes kariavome. Todėl inicijuojame tokias akcijas, kaip plakatai prieš karą Irake.

Zigmas: Dėl to, kad išdrīsime netylėti ir išleidome plakatus, buvome apkaltinti bendradarbiavimu su Rusija.

Zigmas: Pusantrų metų, kuriuos praleidau ten, prilyginčiai dvidešimčiai metų gyvenimo čia. Dabar atrodo, jog laikas lekia, nes nieko išskirtinio neatsitinka, o ten kiekvieną dieną lydėdavo sukrėtimai.

Lietuva iki 2013-ųjų vadovauja Goro provincijos atkūrimo grupei. Kandaharo provincijoje tarnauja Lietuvos specialiųjų operacijų pajėgų kariai. Kaip vertinate šias šalies karines misijas Afganistane?

Zigmas: Palaikome ir pritariame taikos atkūrimo misijoms, tačiau negalime ramiai reaguoti į tai, ką Afganistane daro specialiųjų pajėgų būriai. Piktina tai, kad mūsų politikai lengvai, be jokios atsakomybės įspireigoja. Pažiūrėkite, kiek turtingos valstybės skiria kariuomenei. Mes, būdami ubagai, skiriame 50 milijonų litų neaišku kokioms karinėms misijoms.